

Stockholm, 30 april 2021

REMISSYTTRANDE: HÄSTNÄRINGENS FINANSIERING PÅ DEN OMREGLERADE SPELMARKNADEN (SOU 2020:64)

Hästnäringens Nationella Stiftelse (HNS) har blivit inbjuden att lämna synpunkter på delbetänkandet *Hästnäringens finansiering på den omreglerade spelmarknaden* (SOU 2020:64). Tillsammans med organisationerna i Hästnäringens Representationsråd (HRR) samt Stiftelsen Hästforskning (SHF) lämnas följande yttrande.

HRR är ett samverkansorgan för svensk hästnäring, i rådet ingår, förutom HNS, följande organisationer; AB Trav och Galopp (ATG), Svensk Travsport (ST), Svenska Ridsportförbundet (SvRF), Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Svensk Galopp (SG), Svenska Hästavelsförbundet (SH), Svenska Islandshästförbundet (SIF), Western Riders Association of Sweden (WRAS), Brukshästorganisationernas Samarbetskommitté (BRUNTE), Swedish Warmblood (SWB), Svenska Ponnyavelsförbundet (SPAF) och Hästnäringens Yrkesnämnd (HYN).

I yttrandet är gemensamma ställningstaganden, förhållningssätt eller synpunkter från HRR och SHF beskrivna som "hästnäringens" eller samlade under begreppet "vi". Yttrandet avser i huvudsak förhålla sig till de avsnitt (2.2, 2.3 samt 3.2) i delbetänkandet som helt eller delvis berör den breda hästnäringen och "HNS-systemets" finansiering.

Yttrandets huvudposition

HNS instiftades 1992 av LRF och ATG efter att en statlig utredningen slagit fast att det i hästnäringen saknades en nationell part med övergripande ansvar för utveckling av branschen generellt och hästnäringens riksanläggningar specifikt. Den konstruktion som idag bäst beskrivs som "HNS-systemet" har därefter förhandlats fram samt utvecklats över tid och i takt med att den svenska hästnäringen växt. "HNS-systemet" omfattar de större områden som beskrivs i avtalet mellan staten och Svensk Travsport samt Svensk Galopp, men även ett vidare nätverk med upparbetade strukturer för samverkan och samordning samt finansiering av utvecklingsprojekt och rekrytering hos en rad verksamheter och organisationer. "HNS-systemet" är idag en väletablerad och fungerande funktion samt aktör i den svenska hästnäringen. Modellen har länge tjänat branschen väl och gör det än idag. Omregleringen på spelmarknaden har starkt påverkat den grund som systemet vilar på. Om ett system som byggts upp över tid haltar måste det analyseras i sin helhet, enskilda delar kan inte brytas loss utan en grundlig genomgång. Spelmarknadsutredningen har inte analyserat den nuvarande konstruktionen eller föreslagit en ersättande modell.

Det enda logiska är att regeringen snarast tillsätter en ansvarig part som skyndsamt men grundligt analyserar nuvarande konstruktion i sin helhet, lämnar skarpa förslag på eventuella förändringar samt en robust och långsiktig finansiering. Vi beskriver senare i detta yttrande vad vi anser är viktiga perspektiv i en översyn. Hästnäringen är i behov av en långsiktigt hållbar modell med garantier rörande finansiering som inte bygger på det frivilliga åtagandet och den osäkerhet som det medför.

Om utredningen och delbetänkandet

Utredningens uppdrag beskriver att spelmonopolet har säkerställt att "trav- och galoppsporten och hästnäringen kan finansiera sina verksamheter genom att ta del av intäkterna från spelet på hästar". Vidare beskriver uppdraget att omregleringen i grunden förändrar "förutsättningarna för ATG och trav- och galoppsportens finansiering". Omregleringen har i grunden även förändrat förutsättningar till den breda hästnäringens finansiering, men det perspektivet saknas i detta stycke. En viktig del av utredningens syfte var de två frågor som spelutredningen lämnade obesvarade; marknadsavgift och hästnäringens finansiering via HNS. Vi anser att detta tydligare borde ha uttryckts i uppdraget.

Vi konstaterar att utredningen valt att inte sätta samman en referensgrupp med expertkompetens från hästnäringen, vilket får anses vara en brist. Möten med hästorganisationer har varit flyktiga och haft fokus på övergripande informationsinhämtning istället för analys och resonemang. Till den översyn som såväl utredaren som vi själva föreslår ser vi behov av en grupp med expertkompetens från hästnäringen som är väl insatta i näringens uppbyggnad och behov.

Spelmarknadsutredningen har haft en lång utredningstid om ca två och ett halvt år. Vi hade därmed höga förhoppningar om en gedigen utredning med väl underbyggda förslag och överväganden. Vi uppfattar dock delbetänkandet vara relativt ytligt, utan djupare beskrivningar och analyser avseende nuläge och framtid för trav- och galoppsporten samt den breda hästnäringen. Utrymme har ägnats den historiska utvecklingen av spelmarknaden i Sverige, relevansen av detta kan ifrågasättas då omregleringen är genomförd. Vi hade önskat att likvärdigt utrymme och analys ägnats åt till exempel utveckling av intäkter och kostnader för såväl trav- och galoppsporten som branschen generellt. Analyser som presenteras i utredningen är kortsiktiga kopplat till förutsättningarna och utvecklingen av spel på hästar på en licensierad spelmarknad. Det är nödvändigt att lyfta blicken och analysera vad omregleringen kan innebära på lång sikt för trav- och galoppsporten samt hästnäringen.

Marknadsavgift

Utredaren har gjort bedömningen att det av olika skäl inte är motiverat att införa en marknadsavgift som ett sätt att finansiera trav- och galoppsporten och allmänna ändamål inom hästnäringen efter omregleringen. Utredaren lämnar dock inte en analys eller alternativt förslag på hur dessa delar istället ska finansieras. Vi vill i detta hänseende ställa oss bakom synpunkter lämnade av Svensk Travsport och Svensk Galopp och anser att en långsiktig finansiering av den breda hästnäringen och HNS bör kunna knytas till en marknadsavgift.

"HNS-systemet" (allmänna ändamål inom hästnäringen)

Den konstruktion som utvecklats sedan HNS instiftande 1992 fram till idag ("HNS-systemet") har utredaren utelämnat. Delbetänkandet innehåller en kort beskrivning av "Finansiering av allmänna ändamål inom hästnäringen" (avsnitt 2.3.3), en kopia från avtalet som reglerar HNS finansiering och verksamhet. I en kommande översyn önskar vi se en fördjupad beskrivning och analys av vad dessa medel i praktiken används till, hur de fördelas inom hästnäringen och vad det i sin tur bidrar till. En god förståelse av systemet olika delar och betydelse i hästnäringen kommer vara avgörande för att kunna föreslå en alternativ modell om en långsiktig finansiering.

Utredaren har dragit slutsatsen att "övriga förhållanden när det gäller hästnäringen eller stiftelsens verksamhet berörs inte av omregleringen av spelmarknaden" (avsnitt 2.4.2). Vi anser att detta är en förenklad slutsats. Trav- och galoppsportens utveckling och välmående är av stor betydelse för hela den svenska hästnäringen, inte bara för HNS finansiering. Delbetänkandets beskrivning av hästsport och hästnäringen omfattar ett fåtal inriktningar och speglar inte den mångfald som utgör svensk hästnäring. En översyn behöver greppa över *hela* hästnäringen, det kommer vara viktigt att ingående titta på i näringens struktur, pengaflöden, HNS roll mm. och vi bistår gärna med expertkompetens.

Finansiering av allmänna ändamål inom hästnäringen

Utredningen presenterar inget förslag om finansiering av ”allmänna ändamål” eller HNS och riksanslagningarnas verksamhet. Det konstateras att ansvar och relation mellan staten och trav- samt galoppsporten förändrats vilket gör det rimligt att se över ansvarsfördelningen. Vi noterar och uppskattar att ansatsen är positiv om att utgångspunkten för en genomlysning bör vara att åstadkomma en långsiktigt hållbar lösning. Vi uppskattar även att utredaren noterar oron om en långsiktig finansiering av ”HNS-systemet” inför och efter omregleringen.

Tyvär är det otydligt vad en ”översyn” innebär, då det inte beskrivs som en traditionell statlig utredning. Vi hade i delbetänkandet önskat en större tydlighet i vad som avses med en ”översyn”, på vems initiativ den ska ske, med vilket uppdrag samt innehåll och i vilket tidsperspektiv. Eftersom utredaren valt att inte inkludera analys av ansvar eller ”HNS-systemet” i denna utredning har nu ytterligare ett par år passerat med oförändrat läge.

Vi anser att en översyn behöver initieras snarast, ha ett kort tidsperspektiv samt tydligt uppdrag. Översynen bör innehålla en grundlig genomgång och analys av historiken, dvs. hur ”HNS-systemet” initierades, har förändrats och utvecklats över tid samt varför och på vilka grunder detta skett. Andra viktiga delar i en översyn är hur medlen använts samt vad systemet står för idag, såväl för den breda hästnäringen som för riksanslagningarna och branschens utbildningar. Detta för att skapa en kunskap om varför systemet ser ut som det gör, vilken kan ligga till grund för eventuella förslag på förändringar. En översyn måste också innehålla en genomgripande konsekvensanalys om hur hela eller delar av systemet skulle påverkas vid föreslagna förändringar samt vad det innebär långsiktigt för den svenska hästnäringen.

Såvitt vi har kännedom om finns i nuvarande spellagstiftning inte utrymme att kräva av trav- och galoppsporten att finansiera ”HNS-systemet”. Nuvarande lösning är kortsiktig och bygger på frivillighet vilket gör den skör för exempelvis konjunkturer, organisatoriska förändringar och utvecklingen av spelmarknaden. Hästnäringen behöver en långsiktigt hållbar finansiering med avtal som säkrar densamma över ett längre perspektiv.

Om HNS och hästnäringen

HNS har en övergripande, samordnande och samverkande verksamhet inom svensk hästnäring. Strukturen är idag välutvecklad och utgör en tydlig plattform som skapar stabilitet samt enar en intressedrivna bransch. Det övergripande målet är att hållbart och långsiktigt bidra till och främja utveckling, oavsett häst eller inriktning. Ett brett och gränsöverskridande uppdrag utan kommersiella intressen, som ingen annan aktör har.

Plattformen som HNS skapar är såväl en mötesplats för strategiska och operativa inriktnings- och utvecklingsfrågor som en landningsplats för gemensamma frågeställningar utan annan naturlig hemvist. HNS tigha organisering med ett fåtal anställda gör beslutsvägarna korta och ger möjligheten att agera snabbt samt kraftfullt när det krävs. Förstudier efter uppkomna behov kan initieras och genomföras med korta tidsperspektiv för att effektivt analysera vikten av fördjupat arbete eller relevans för hästnäringens utveckling. Plattformen ger också möjlighet till samordning och hantering av större gemensamma utvecklingsområden, av värde för hela hästnäringen. Ett sådant exempel är initiering, samordning och genomförande av det projekt som resulterade i en statistikmodell för att mäta hästnäringens samhällsekonomiska effekter, *Hästnäringen i siffror*.

HNS plattform har idag en rad upparbetade formella och informella strukturer för samverkan och samarbete. Bland annat Hästnäringens Representationsråd (HRR) som samlar de större nationella aktörerna (beskrivs i inledningen till detta yttrande) och ett par ämnesspecifika kommittéer för operativt samarbete inom avel och uppfödning, djurvälstånd och smittskydd samt miljö och klimat. Såväl HRR som kommittéerna initierar och driver identifierade utvecklingsprojekt och samordnar samt agerar gemensamt på frågor som lagstiftning, remisshantering och andra ställningstaganden.

HNS bidrar även med resurser (personella och ekonomiska) inom och till strukturer som exempelvis Hästnäringens Yrkesnämnd (HYN), kunskapssajten HästSverige, European Horse Network, samarbetena Hästföretagarcentrum, Brukshästcentrum och Samverkanscentrum för Hästunderstödda Insatser. Samtliga dessa har utvecklats från identifierade behov och arbetar med utvecklings-, kunskaps- och verksamhetsfrågor inom respektive område.

Årligen avsätter HNS medel till avel och uppfödning samt hästnäringens ungdomssatsning. Detta möjliggör för flera av sport- och avelsorganisationerna att genomföra särskilda eller fördjupade projekt inom sina respektive verksamheter samtidigt som en del går till gemensamma insatser kring frågor av gemensamt värde, till exempel ledarskapsutbildning och omvärldsbevakning.

Vi vill med ovan kondenserade och övergripande beskrivning förmedla att "HNS-systemet" är viktigt för många, såväl stora som små organisationer och hela den svenska hästnäringen. Den verksamhet som ryms inom systemet är väsentlig för det generella utvecklingsarbetet. Om systemet faller utan en alternativ och långsiktigt hållbar lösning riskerar det leda mot en splittrad och stuprörsbetonad bransch, tvärt emot det arbete som under många år lagts ner för samordning och enighet.

Riksanläggningarna

Hästnäringens riksanläggningar, Flyinge, Ridskolan Strömsholm och Wången, bär på en flerhundraårig kulturhistorik och har utvecklats till att idag vara framstående utbildnings- och kompetenscentrum för svensk hästnäring. HNS övergripande ansvar har haft en avgörande betydelse för anläggningarnas omställning och utveckling till att idag vara attraktiva och unika platser med bred kompetens som bedrivs på affärsmässiga grunder. Kärnverksamheterna består av utbildning på alla nivåer; gymnasium, folkhögskola, yrkeshögskola och universitet samt forskning och utveckling. Det grundläggande syftet är att förse hela hästnäringen med kompetens i nära samverkan med avnämarna; branschens organisationer som också finns representerade i ägarkonstellationerna.

HNS roll kopplat till riksanläggningarna idag består i huvudsak av delfinansiering av de resurs- och kostnadskrävande hästutbildningarna samt styrning, utveckling och samordning av gemensamma frågor. Det "övergripande organisatoriska och ekonomiska ansvar" som utredaren beskriver måste vara en viktig del att genomlysas och tydliggöra vid en översyn av hela "HNS-systemet".

Hästforskning

Del av HNS anslag går oavkortat till Stiftelsen Hästforskning (SHF) som hästnäringens medfinansiering till den årliga forskningsutlysningen. Genom åren har SHF möjliggjort ett stort antal hästforskningsprojekt av stor relevans och nytta för hästnäringen. Branschens finansiering till SHF, via HNS och Agria, är helt avgörande som motfinansiering till de statliga medel som forskningsrådet Formas avsätter till SHF och hästforskning.

Som en av initiativtagarna (stiftare) arbetar HNS även övergripande och strategiskt för SHF:s utveckling och långsiktiga finansiering. Till exempel var HNS en mycket drivande part bakom det svensk-norska samarbetet som formaliserades under 2009 och som avsevärt ökat resurserna till nordisk hästforskning.

Högre utbildning

Delbetänkandet (avsnitt 3.2) beskriver att finansiering av högre utbildning i allmänhet är att betrakta som ett offentligt åtagande med referens till Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) som huvudman för Hippologutbildningen. Vidare antyds ett övervägande om möjligheten att flytta hela Hippologprogrammets finansiering till SLU via regleringsbrevet.

Vi anser att det är en olycklig skrivning som förstärker uppfattningen att utredningen inte tillräckligt analyserat nuvarande konstruktion. Hippologutbildningen finansieras idag till hälften vardera av SLU och hästnäringen (via HNS), upplägget med en så nära och utvecklad samverkan mellan universitet och bransch är unikt och högst värdeskapande för utbildningen. Samverkan vilar på den plattform som det gemensamma finansieringsansvaret utgör och var en viktig förutsättning när Hippologutbildningen skapades efter statliga utredningar och riksdagsbeslut.

Som tidigare beskrivits är "HNS-systemet" idag fungerande, det är direkt olämpligt att bryta loss en enskild del utan en genomgripande analys och förslag på en ersättande modell. I detta fall riskeras till exempel utbildningens unika och direkta koppling till branschen samt möjliga följder för riksansläggningarna som idag är svåra att överblicka. En översyn behöver omfatta och analysera helhetsperspektivet kring HNS utbildningsfinansiering inklusive en konsekvensanalys över vad eventuella förändringar skulle innebära bland annat för riksansläggningarna samt hela branschens kompetensförsörjning.

Bredare hästnäringens ansvar

Vidare i delbetänkandet (avsnitt 3.2) antyds att en översyn skulle kunna bedöma att vissa ändamål som idag ryms under "HNS-systemet" ligger närmre "den bredare hästnäringens ansvar".

Det är otydligt vad som i detta hänseende avses med "vissa ändamål" samt vilka "den bredare hästnäringen" omfattar. Delbetänkandet innehåller inte någon genomgripande beskrivning av hela branschen, dess olika organisationer och verksamheter samt förutsättningar. Den antydning som görs riskerar att skapa oro. Vi hade önskat en större tydlighet om vad samt vilka som avses i sammanhanget. Detta är perspektiv som behöver inkluderas i en översyn tillsammans med en tydlig konsekvensanalys av vad ett förflyttat ansvar skulle innebära i form av ekonomi, fortsatt drift samt utveckling.

Sammanfattning

Vi föreslår att:

- den av utredaren föreslagna "översynen" initieras snarast, med en kort tidsplan, tydligt uppdrag som bland annat tar utgångspunkt i olika perspektiv som beskrivits i detta yttrande,
- det till översynen sätts samman en referensgrupp med expertkompetens från olika delar av hästnäringen för att möjliggöra djupgående analys och goda resonemang,
- översynen får som krav att genomföra djupgående analyser av den nuvarande modellen i sin helhet samt avge väl övervägda och förankrade förslag på en långsiktigt hållbar finansieringsmodell av HNS och den breda hästnäringen,
- översynen även omfattar en konsekvensanalys över de olika aktörer och områden som berörs av förslag som läggs fram.

Stockholm 2021-04-30

Hästnäringens Nationella Stiftelse

Anders Källström
Ordförande

Karolina Lagerlund
Vd